

نکته‌ای مهم در ویرایش متن‌های ترجمه

علی‌صلاح‌جو

چرا هنگام ترجمه گاه متوجه جمله‌های نارسا و مبهم خود نمی‌شویم و آن را درست می‌پنداریم؟ پاسخ این است که وقتی جمله را به زبان اصلی (زبان مبدأ) می‌خوانیم معنای درست آن در ذهنمان شکل می‌گیرد و همین امر سبب می‌شود نادرستی ترجمه خود را تشخیص ندهیم. در واقع ما اینجا معنا را نه از جمله فارسی بلکه از جمله زبان اصلی گرفته‌ایم. این موضوع متضمن نکته بسیار ظریفی در ویرایش متون ترجمه‌شده است. هنگام ویرایش متن ترجمه هرگز نباید ابتدا مثلاً جمله انگلیسی را بخوانیم و، پس از دریافت معنای آن، جمله معادل آن را در فارسی با آن بسنجیم، اشتباهی که متأسفانه بسیاری از ویراستارها می‌کنند. در ویرایش متن‌های ترجمه‌شده حتماً باید ابتدا جمله فارسی را بخوانیم و سپس جمله متن خارجی را. اگر در این مقایسه معنای جمله زبان مبدأ با جمله زبان مقصد بخواند، مشکلی در میان نیست. در غیر این صورت، اشکال جمله مقصد را براساس جمله مبدأ برطرف می‌کنیم. نکته مهم دیگر آن است که گاه ویراستار روال کار را درست انجام می‌دهد، یعنی ابتدا جمله فارسی و سپس جمله خارجی را می‌خواند اما باز هم در چاله دیگری می‌افتد. گاه ویراستار جمله فارسی را می‌خواند و به این نتیجه هم می‌رسد که جمله نامفهوم است و باید دستکاری شود. اتفاقی که رخ می‌دهد آن است که ویراستار برای اصلاح جمله به اصل آن در زبان مبدأ نگاه می‌کند. شگفت آنکه، پس از خواندن اصل جمله و نگاه دوباره به جمله فارسی آن را بی‌عیب و نقص می‌یابد و بدون دخل و تصرف از آن می‌گذرد، غافل از آنکه معنای درست را نه از جمله فارسی که از جمله انگلیسی یا فرانسوی گرفته و آن را بر جمله نامفهوم فارسی اعمال و در واقع تحمیل کرده است. در چنین مواردی، زمانی که جمله فارسی نامفهوم است، نباید بلافاصله به جمله خارجی در متن اصلی نگاه کنیم بلکه باید دو سه بار جمله فارسی را بخوانیم و اگر دیدیم همچنان معنای روشنی از آن بر نمی‌آید حتم کنیم که جمله ایراد دارد و باید اصلاح شود حتی اگر در تطبیق با جمله زبان اصلی چیزی کم نیاورد. ویراستار متن ترجمه نباید موقعیت خودش را با موقعیت خواننده یکسان بداند. ویراستار معنا را از دو منبع می‌گیرد درحالی که خواننده فقط با یک منبع (یعنی متن فارسی) روبه‌روست. خطر اینجاست که ویراستار معنای جمله را از متن مبدأ – متن خارجی – بگیرد و خواننده را با آن جمله مبهم به حال خود واگذارد. ❁